

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Күнделікті өмір философиясы: біз көре алмайтын мысалдар

ЖАРИЯЛАНДЫ
10.10.2021СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/107552/>

- **Жанатаев Данат Жанатайұлы Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-нің профессор, доценті Мұқаш А.Б. Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университетінің магистранты**
- Бұл тақырып, менің ойымша, өте қызықты және өзекті, өйткені біз күн сайын әртүрлі философиялық мәселелермен, тезистермен, дилеммалармен кездесеміз. Кейде біз белгілі бір шешімдер қабылдап, таңдау жасауымыз керек, бұл әрдайым оңай емес. Күн сайын бізді өздерінің дүниетанымдық жүйесі, мораль мен адамгершілік туралы идеялары, құндылықтар категориялары бар адамдар қоршап алады. Адам-бұл шын мәнінде ақылға қонымды, әлеуметтік, демек, коммуникативті. Қарым-қатынас процесінде әртүрлі көзқарастар кездеседі, әлем, болмыс және айналамыздағы заттар туралы идеялармен алмасу бар. Күнделікті өмірде ақыл мен эмоция сезімдері туралы идеялар белсенді әсер етеді. Біз әрқашан оның қалай болатынына назар аудармаймыз, біз үшін бұл өмір сүру нормасына айналды. Алайда, егер сіз тереңірек қарасаңыз және бізді қоршап тұрған нәрсенің мәні туралы ойласаңыз, белсенді әрекет ететін нақты философиялық ұғымдарды көре аласыз. Көптеген мыңдаған жылдар бұрын қалыптасқан, әлі күнге дейін өзекті болып қала беретін тезистердің жұмысын көруге болады. Егер біз қазіргі әлем туралы айтатын болсақ, онда маған ең алдымен ағылшын философы, жазушысы, суретшісі, аудармашысы, Виктория әдебиетінің классиктерінің бірі Сэмюэл Батлердің дәйексөзі келеді: «өмір — бұл болмашы жағдайлардан айтарлықтай пайда алу өнері». Қазіргі адамдарда пайда табу өте көп. Олар мұны күнделікті және сағат сайын жасайды. Адам белгілі бір пайда алу үшін кез-келген мүмкіндікті пайдалануға тырысады. Адамдар жұмыс істеуге, қосымша пайда алу үшін бірдеңе жасауға тырысады. Кейбіреулер тіпті адамгершілік пен мораль нормаларын ұмытып, олардың мүмкіндігін жіберіп алмау үшін оларды бұзады. Алайда, менің ойымша, бұл тұжырымның мәні басқаша. Сэмюэл Батлер бізді қарапайым нәрселерден жақсы және жарқын көруді үйренуге шақырады.

Үнемі қобалжу кезінде адам бәрін ұмыта алады. Ол айналасындағы өмірді байқамайды. Сонымен, ол сезінуді тоқтатады. Егер Сіз В. Г. Белинскийдің философиялық тұрғыдан қарастыратын мәлімдемесін еске түсірсеңіз, «Өмір дегеніміз — сезіну және ойлау, азап шегу және бақыт; кез — келген басқа өмір-бұл өлім». Егер адам сезінуді тоқтатса, онда ол өмір сүруді тоқтатады. Қазіргі әлемдегі өзекті мәселе-инстинкттерге негізделгендерден басқа адамдарда кейбір мақсаттардың болмауы: тамақ, ұйқы, баспана, жұп табу. Бұрын Маслоу пирамидасы адамның қажеттіліктерін сипаттау үшін қызмет еткен. Қазіргі кезеңде, менің ойымша, бұл барлық адамдарға қатысты өзекті емес, өйткені өмірдегі көпшілік үшін мақсат жоқ. Олар енді пирамиданың жоғарғы сатысы маңызды емес. Оларға енді сәттілік пен өзін-өзі дамыту қажет емес. Көбінесе бәрі әлдеқайда қарапайым және коммерциялық. Адамдарда сезімнің тереңдігі кетеді, мораль жерге түседі, мақсаттар ақша мен олардан пайда алуға дейін азаяды. Бұл адамдардың белсенді өмір сүргісі келмейтіндігіне әкеледі. Мысалы, кеңсе қызметкерлері және жұмыс орнында, кеңседе 8-12 сағат өткізетін және терезеден тыс ештеңе көрмейтін көптеген компаниялар өмірдің мәнін жоғалтады. Олар қандай да бір моральдық нормалар мен құндылықтарға мән бермейтін қоғамда немқұрайлы массаға айналады, олар айналасындағы адамдарға мән бермейді. Иоганн Вольфганг Гете бұл туралы былай деді: «адамға өмір сүруге тұрарлық мақсат беріңіз, ол кез-келген жағдайда өмір сүре алады». Бұл қазіргі қоғамдағы көптеген адамдарда мақсат жоқ. Олар өмірдің пассивті бақылаушыларына айналады, ал олар оның белсенді қатысушылары болуы керек. Қазіргі өмірдегі тағы бір өзекті философиялық мәселе-адам тікелей бұқаралық ақпарат құралдарынан теле-радио эфирлері мен хабарларынан алатын ақпараттың көптігі. Күнделікті өмірдің бұл проблемасы дәл философиялық сипатқа ие, оны көптеген адамдар тіпті болжай алмайды. Бірнеше мың жыл бұрын Гераклит айтты: «парасаттылық ақыл-ойды үйретпейді». Көптеген ғасырлар өтті, бірақ бұл тұжырым бүгінгі күнге дейін қаншалықты маңызды! Ақпараттың көптігі адамдарды дәрменсіз етеді, өйткені олар өздері ойлануды тоқтатады. Егер сен кез келген сұраққа ақпарат көздерінен жауап, кеңес немесе ұсыным таба алсаң не үшін керек? Адамдар БАҚ-қа тәуелді болады және бұл олардың өмірін айтарлықтай өзгертеді. Жаңа өмір бастау туралы ойланудың орнына, олар үлгі бойынша өмір сүре бастайды, бірегейлігін жоғалтады. Өмір философиямен тікелей байланысты, оны тек шындық ретінде қабылдау керек. Осы эсседе келтірілген мысалдар тікелей растау болып табылады. Мұндай көптеген мысалдар келтіруге болады. Барлық дәуірлер мен елдердің философтары әрқашан адам өмірінің барлық аспектілеріне назар аударды. Олар болмыс, ақыл, сезім, махаббат, мораль, құндылықтар туралы айтты, өйткені мұның бәрі әр адамның өмірінің ажырамас бөлігі болды. Олар

адамдардың логикасы мен мінез-құлқын түсіндіруге, өздері түсінген қарапайым даналықты жеткізуге тырысты. Сізге тек сезіну керек, содан кейін ежелгі данагөйлердің айтқандарының бәрін көруге болады. Мұның бәрі бүгінде өзекті. Көптеген нәрселер өзгерді, әлем дамыды, ғылыми-техникалық прогресс, БАҚ және тағы басқалар бір қарағанда адамдардың өмірін жеңілдетті, бірақ екінші жағынан олар адамды көптеген табиғи сезімдер мен мақсаттардан айырды. Бұл әркімнің өз дамуы үшін өте маңызды. Оны түсіну үшін философиялық даналықты ескерген жөн, ал адам сырттан келген нәрсені көруді үйреніп қана қоймай, өзін-өзі түсініп, сезініп, өз жолымен ойлана бастағанда, айналасындағы әлем өзгереді. Адам бұл мақтанышпен көрінуі керек. Адам үйрену керек және мәдениет пен моральды тастап кетуі керек, осылайша ол басқа ұрпақтарға лайықты болашақ қалыптастырады. «Адам болу — бұл тек білімге ие болу ғана емес, сонымен бірге болашақ ұрпақ үшін біз үшін жасаған нәрсені жасау» — атақты неміс философы, ғалымы және публицисті Джордж Лихтенберг айтқан сөздер. Менің ойымша, дәл осы сөздер осы эссені аяқтаған жөн, өйткені олар, менің ойымша, әр адам өз өмірінде ұмтылуы керек нәрсенің бәрін жақсы көрсетеді.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.